

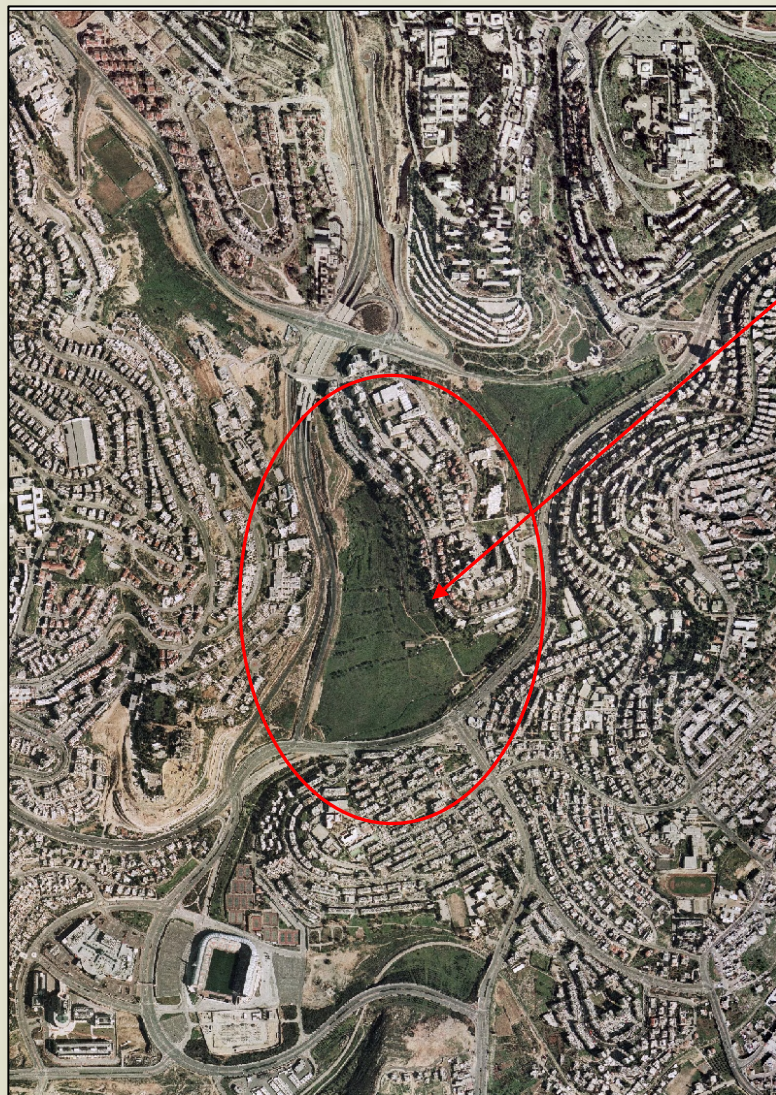
התמורות במרחב עמק הצבאים והשפעתן על אופי הצומח 1880 - 2006

מאיה סלע-שפירא, רות קרק וסלעית קרק,
המחלקה לגיאוגרפיה והמחלקה לאבולוציה, סיסטמטיקה
ואקולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

רקע כללי

■ עמק הצבאים (עמק פרי הר) ממוקם בדרום מערב ירושלים (220 דונם)

■ בעמק מתקיימת קבוצה של 20-25 צבאים

■ כיום מתקיים מאבק על שימור השטח.

רצף היסטורי

2006

2000 AD	↑ הפסקת הפעילות החקלאית בעמק
1952 AD	תחילת עיבוד השטח באחריות האגודה החקלאית פרי הר, נטיעת מטעים נשירים
1880 AD	פרסום מפת ה – PEF, עדויות לגידול גפנים, עצי זית, תאנים וורדים
1600 AD	התיישבות ערבית באל מאלחה
300 AD	עדויות ראשונות לחקלאות טרסות
MB I, MB II	עדויות להתיישבות ראשונית בסביבה

מטרת המחקר

**בדיקת יחסי הגומלין בין התהליכים ההיסטוריים ובין
ההתפתחות הגיאוגרפית-מרחבית באזור עמק הצבאים
בירושלים והשפעתם על שינויים באופי הצומח באזור**

■ אילו תמורות התרחשו במרחב הגיאוגרפי של עמק הצבאים בין
השנים 1880 - 2006?

■ אילו שינויים התרחשו באופי הצומח בעמק לאורך תקופת המחקר?

■ כיצד השונות המרחבית של הצומח בעמק, משקפת את שימושי
הקרקע השונים שהתקיימו במקום?

שיטות המחקר

שיטות "אקולוגיות"

- מקורות כתובים כגון סקרי צומח שנעשו בעבר בעמק.

- שימוש בתצלומי לוויין להדגשת הבדלים תקופתיים בצמחייה.

- דיגומי צומח בחלקים שונים של העמק.

שיטות "גיאוגרפיות - היסטוריות"

- מקורות כתובים (ראשוניים ושניוניים), אשר מתארים את העמק וסביבתו בתקופות שונות.

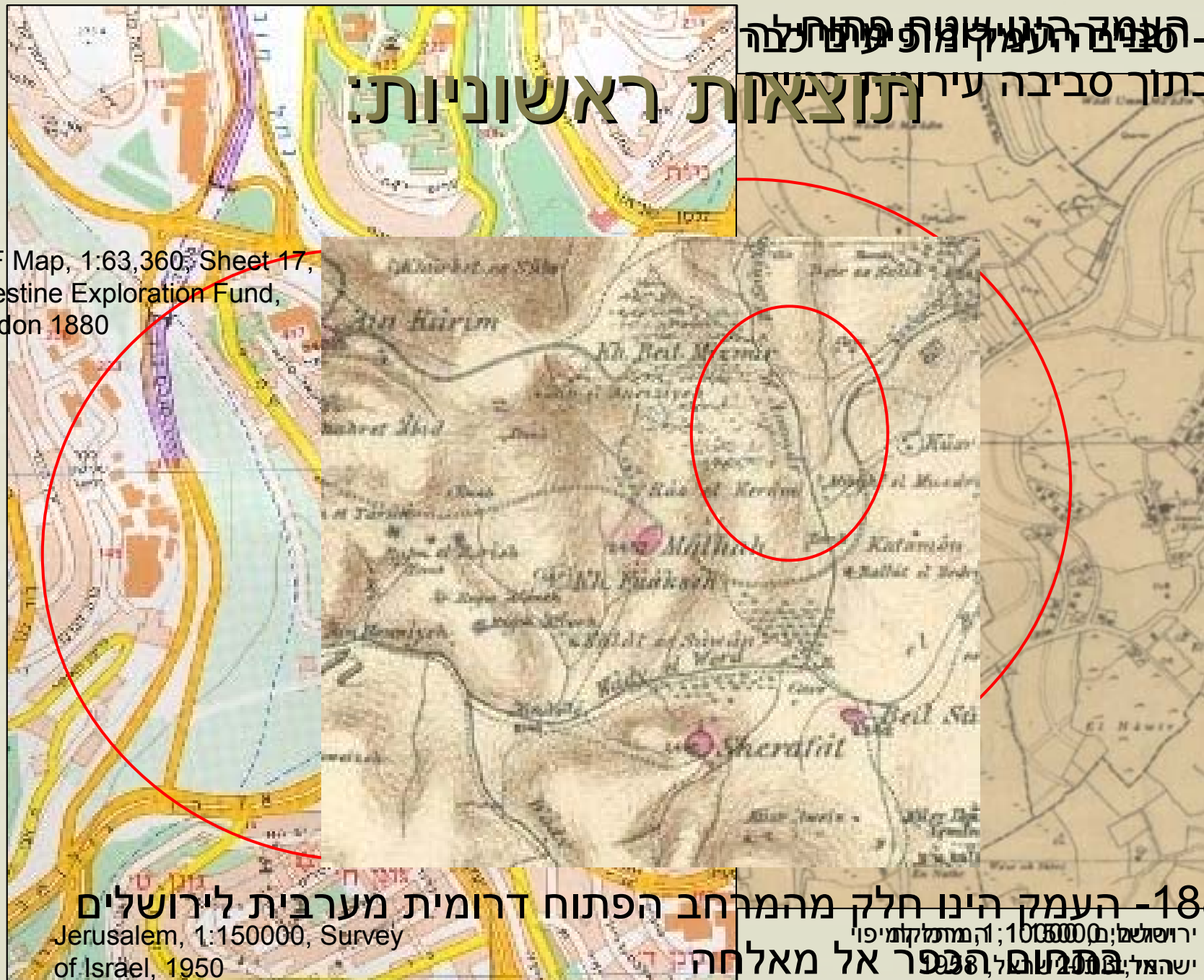
- שימוש במפות עתיקות וחדשות.

- שימוש בתצלומי אוויר של סביבת העמק.

1958- העצמה העליונה פתחה ליהודה
1958- העצמה העליונה פתחה ליהודה

תוצאות ראשונות:

PEF Map, 1:63,360, Sheet 17,
Palestine Exploration Fund,
London 1880

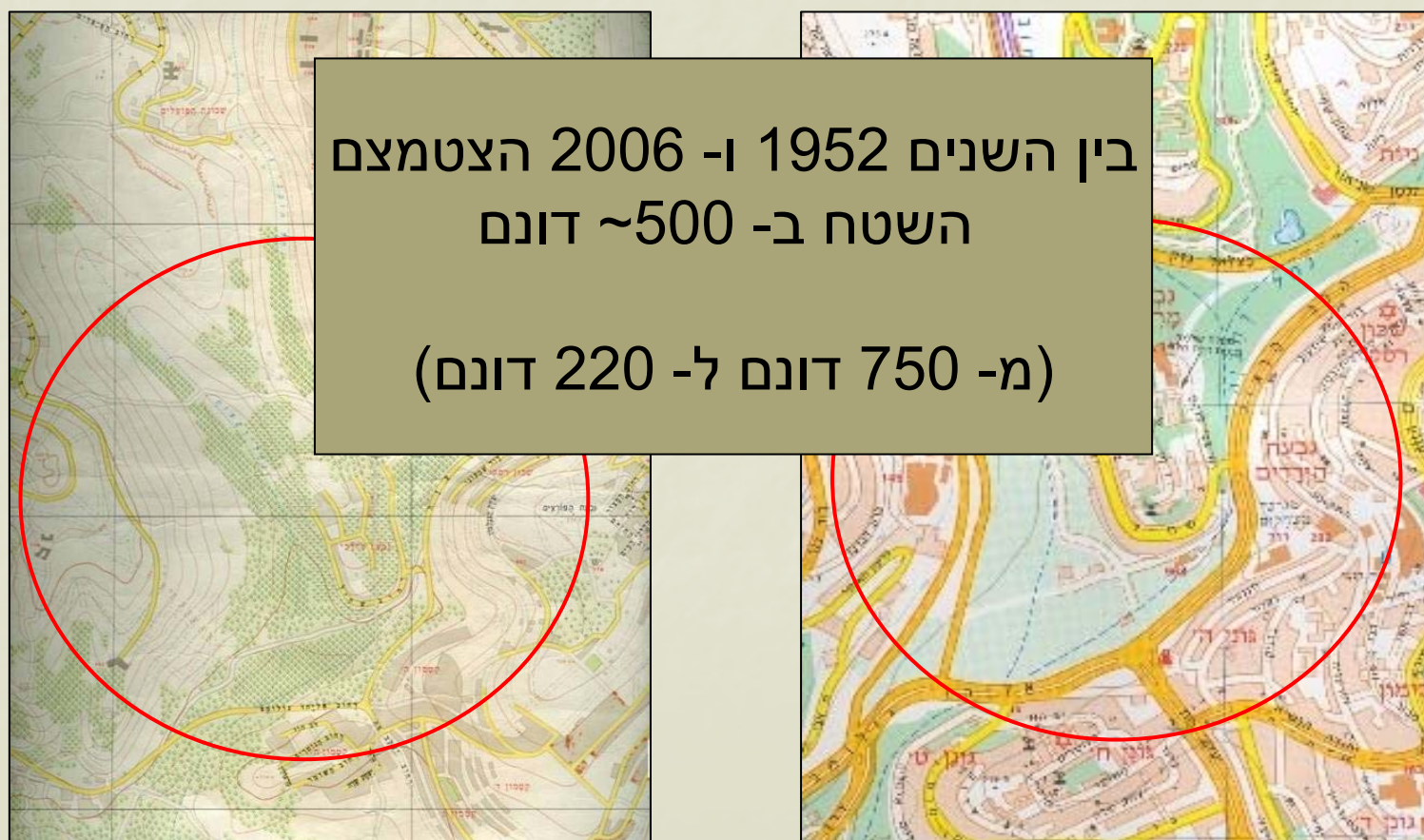
1880- העצמה העליונה פתחה ליהודה

Jerusalem, 1:150000, Survey
of Israel, 1950

ירושלים, 1:150000, Survey
of Israel, 1950

קיימות שתי נקודות מפנה אשר השפיעו מהותית על הנוף בסביבת העמק:

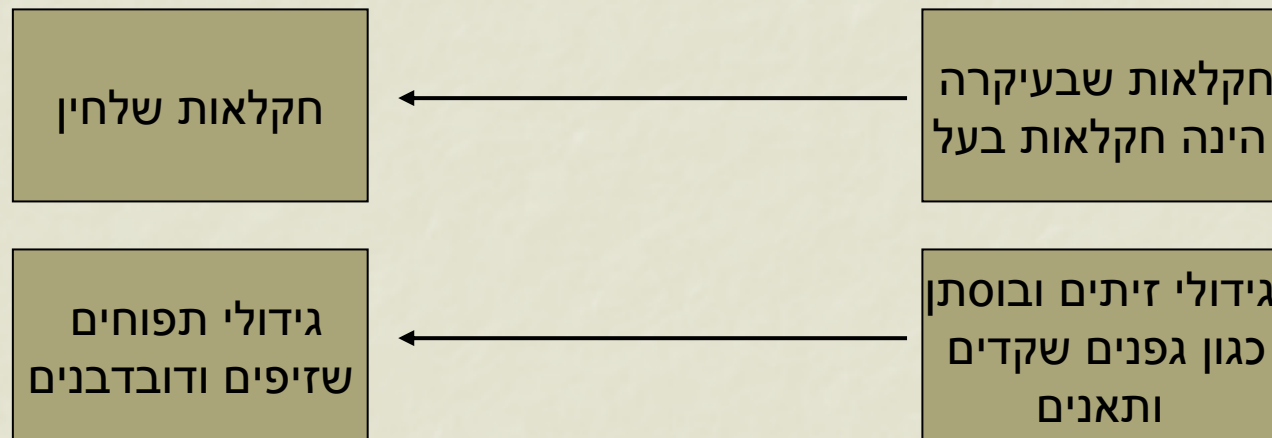
- חילופי השלטון ותנופת הבנייה ב- 1948
- הפסקת הפעילות החקלאית ותנופת הבנייה בסוף שנות ה-90

■ חילופי השלטון ב- 1948 הביאו לשינוי בחקלאות בעמק:

עיבודי אגודה חקלאית פרי הר

עיבודי הכפר אל מאלחה

■ קיימת שונות באופי הצומח בין חלקים שונים של העמק. (ברור במיוחד ההבדל בין השטח העליון והתחתון).

יחידות צומח עליונות

שטח שעבר שריפה

יחידות צומח תחתונות

■ מבני הטרסות בעמק הינם יחידת נוף המשקפת שימושי עבר של עשרות שנים

השוואת קווי הטרסות בנף העמק - 1973, 2002

0 125 250 500 Meters

סיכום

- הצומח בעמק הצבאים משמש כרליקט של התהליכים ההיסטוריים שהתרחשו באזור

- הצומח מספר שני סיפורים:

1. סיפורו ההיסטורי
של העמק

סקלה ארוכת טווח

בעיקר צומח מעוצה

2. סיפור התפתחות הצמחייה
הטבעית של האזור

סקלה קצרת טווח

בעיקר צומח לא מעוצה

■ הצמחייה בעמק "מספרת" את קורותיו.

אזורים בהם
מתרכזת הצמחייה
"העתיקה" בעמק

הבדלים בכיסוי
הצומח בשטח הינם
כנראה תוצאה של
עיבוד שונה של
הקרקע בסוף שנות
ה-90

הבדלים באופי
הצמחייה ניכרים בין
החלק העליון
והתחתון

תודות רבות ל...

פרופ' רות קרק
ד"ר סלעית קרק
עדי בן נון
אמיר בלבן

קיבוץ קריית ענבים - ברק ניר

ותודה לכם על ההקשבה!